

PRACTICE NOTE

ARBITRATION DECEMBER 2023

VÝBER Z ROZHODNUTÍ SLOVENSKÝCH SÚDOV 2020 – 2022 VO VECIACH NESPOTREBITEĽSKÉHO ROZHODCOVSKÉHO KONANIA

V rokoch 2020 až 2022 vydali slovenské súdy viaceré rozhodnutia vo veciach týkajúcich sa tzv. nespotrebitel'ského rozhodcovského konania. Z týchto rozhodnutí sme si dovoľili vybrať tie, ktoré považujeme za najdôležitejšie, či už z dôvodu potvrdenia existujúcej súdnej praxe, vyriešenia niektorých dlhodobo otvorených otázok, ako aj z dôvodu určitých odklonov od medzinárodnej arbitrážnej praxe.

(1) Najvyšší súd SR: rozhodcovské konanie v SR vychádza z tzv. zmluvnej teórie s limitovanou ingerenciou všeobecných súdov

Z odôvodnenia uznesenia Najvyššieho súdu SR z 31. mája 2022, sp. zn. 5Obdo/52/2021, publikovaného v Zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov pod č. 8/2023:

„85. Samotné rozhodcovské konanie je inštitútom súkromného práva, v ktorom rozhodcovia ako osoby súkromného práva rozhodujú spory na základe súkromnoprávneho aktu účastníkov konania. Uzavretím rozhodcovskej zmluvy alebo rozhodcovskej doložky sa strany dobrovoľne a vedome vzdávajú práva na súdnu ochranu vykonávanú prostredníctvom všeobecných súdov a zverujú ju rozhodcovskému súdu, ktorý je súkromnoprávnou osobou, pretože ho nemožno vzhľadom na jeho účel a charakter bez ďalšieho zaradiť k orgánom verejnej moci. Aj Ústavný súd Slovenskej republiky konštatoval, že strany rozhodcovskej zmluvy si musia byť vedomé možných negatívnych dôsledkov svojho rozhodnutia uprednostniť riešenie medzi nimi vzniknutých sporov prostredníctvom súkromnoprávnej osoby - rozhodcovského súdu pred súdnym orgánom Slovenskej republiky, čím sa ich základné právo na súdnu ochranu v istom zmysle stáva okliešteným rozsahom vyplývajúcim z § 40 zákona o rozhodcovskom konaní (m. m. III. ÚS 335/2010, I. ÚS 143/2013, I. ÚS 234/2013). [...].

88. Zákon o rozhodcovskom konaní z hľadiska jeho pôsobnosti vychádza z medzinárodných konceptov arbitrážneho konania a štandardnej akceptácie

okruhu právnych vzťahov riešiteľných touto formou mimosúdneho riešenia sporov. Rozhodcovské konanie sa v zmysle odbornej literatúry zaraďuje medzi tzv. alternatívne metódy riešenia sporov. V porovnaní s klasickým spôsobom riešenia sporov, t. j. prostredníctvom štátnej sústavy súdov, disponuje viacerými špecifickými črtami a vlastnosťami. Rozhodcovské konanie je založené na zásadách, pričom niektoré sú totožné so zásadami konania pred štátnym súdom a niektoré sú diametrálne odlišné. Spoločným pre oba procesné postupy je cieľ, a to urovanie sporu. Samotný procesný postup a výsledok sú však odlišné. Pri urovaní sporu prostredníctvom súdneho konania dochádza k usporiadaniu práv a povinností prostredníctvom štátneho súdneho aparátu. [...].

89. Civilné súdne konanie je vymedzené tak, že ide o spôsob urovnávania vzťahov realizovaný a garantovaný štátnou mocou realizovanou prostredníctvom súdnych orgánov. Z toho vyplývajú a tým sú dané viaceré zásady charakteristické pre súdne konanie. Naproti tomu rozhodcovské konanie nepožíva niektoré výhody vyplývajúce zo zastrešenia súdneho konania štátnou mocou (predovšetkým nedostatok donucovacej právomoci v rámci fázy dokazovania), a to sa odráža aj na formulovaní a charakteristike viacerých základných zásad vlastných tomuto konaniu (napr. jeho neverejnosť).

90. [...]. Je možné súhlasiť s názorom, že rozhodca (rozhodcovský súd) právo nenachádza, ale utvára (narovnáva, vyjasňuje, ustaluje) záväzkový vzťah namiesto strán (účastníkov rozhodcovského konania). Toto jeho zmocnenie nie je delegované zvrchovanou mocou štátu, ale je od nej autonómne, keďže pochádza zo súkromnej vlastnej moci (vôle) strán, ktorú mu rozhodcovskou zmluvou zverili (obdobne Ústavný súd ČR, Pl. ÚS 37/08). Pokiaľ platné právo umožňuje rozhodovať majetkové spory aj inými subjektami než štátnymi (súdmi), neznamená to, že ide o orgány verejnej moci, pričom vykonateľnosť rozhodcovského rozsudku nezaručuje rozhodcovi postavenie orgánu verejnej moci (porovnaj uznesenie Ústavného súdu ČR zo 6. februára 2007, sp. zn. IV. ÚS 224/07, tiež uznesenie z 20. júla 2006, sp. zn. III. ÚS 32/06). Hoci rozhodcovský rozsudok, ako výsledok činnosti rozhodcovského súdu, je možné definovať ako určitý akt vyvolávajúci účinky *res iudicata* a tvoriaci exekučný titul, vo svojej podstate však nestráca súkromnoprávny charakter, ako inštitút súkromného práva, prostredníctvom ktorého strany uskutočňujú vlastnú zmluvnú autonómiu.

91. Uvedený súkromnoprávny charakter rozhodcovskej zmluvy a rozhodcovského konania, výsledkom ktorého je rozhodcovský rozsudok, však neznamená úplné vylúčenie ich podriadenia sa kontrole zo strany štátu [podľa § 42 ZRK v rozhodnom znení ustanovenia týkajúce sa zrušenia rozhodcovského rozsudku nemôžu účastníci rozhodcovského konania v rozhodcovskej zmluve vylúčiť okrem dôvodu podľa § 40 písm. h)]. Súkromnoprávny charakter rozhodcovskej zmluvy a rozhodcovského konania, výsledkom ktorého je rozhodcovský rozsudok, rovnako neznamená úplné vylúčenie ich podriadenia sa základným princípom, na ktorých sú postavené a z ktorých vychádzajú aj procesné pravidlá charakteristické pre civilné súdne konania a rozhodnutia štátnych justičných orgánov; tie však ponímané z hľadiska ich primeranosti pre rozhodcovské konanie. Takýmto základným princípom je aj právo na

riadny a spravodlivý proces vyplývajúci z článku 36 listiny, čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj čl. 46 ods. 1 ústavy.“

(2) Krajský súd v Trnave: slovenské právo uznáva pozitívne i negatívne účinky doktríny „Kompetenz-Kompetenz“ s tým, že všeobecné súdy majú vždy „posledné slovo“ k otázke právomoci rozhodcovského súdu

Z odôvodnenia uznesenia Krajského súdu v Trnave z 12. januára 2022, sp. zn.: 21Cob/112/2020:

„11.5 [...] Základom moderného arbitrážneho práva s medzinárodným prvkom je doktrína Kompetenz - Kompetenz, ktorej „negatívny“ účinok sa prejavuje v tom, že prvotné posúdenie toho, či je právomoc rozhodcovského súdu konať vo veci daná alebo nie, vykonáva samotný rozhodcovský súd [...]. Inými slovami, rozhodcovský súd má primárnu kompetenciu na posúdenie svojej vlastnej kompetencie (tento negatívny účinok citovanej doktríny v určitom rozsahu preberá aj právny poriadok Slovenskej republiky). Predmetná doktrína je pre fungujúcu arbitráž nevyhnutná, nakoľko ak by rozhodcovský súd nemohol posúdiť svoju právomoc, jediná akákoľvek, aj úplne neopodstatnená námietka nedostatku právomoci by znamenala potrebu zastaviť alebo na dlhý čas prerušiť rozhodcovské konanie. Takýto postup by fakticky umožnil žalovanému kedykoľvek narušiť rozhodcovské konanie. Na rozhodcovskú právomoc súd prihliada len na námietku žalovaného s tým, že vznesenie námietky v prvom rade zakladá povinnosť súdu skúmať, či sa spor nemá prejednať alebo rozhodnúť v rozhodcovskom konaní. Podľa § 7 CSP súd na námietku neprihliadne a spor prejedná a rozhodne sám, ak strany vyhlásia, že na rozhodcovskej zmluve netrávajú, ak uznanie cudzieho rozhodcovského rozsudku bolo v Slovenskej republike odopreté, ak zistí, že spor nemôže byť predmetom rozhodcovského konania (statusové veci, spory o vecných právach k nehnuteľnostiam a podobne) a napokon v prípade, že rozhodcovský súd sa sporom odmietol zaoberať. [...] Pre poriadok je potrebné dodať, že zastavenie konania podľa § 6 CSP neznamená, že všeobecné súdy by sa vzdávali „posledného slova“, o existencii rozhodcovskej právomoci. Posúdenie rozhodcovskej právomoci v prvom rade síce vykoná samotný rozhodcovský súd (doktrína Kompetenz - Kompetenz), v konečnom dôsledku však ešte stále bude môcť byť predmetom súdneho prieskumu, a to v konaní o námietke nedostatku rozhodcovskej právomoci, v konaní o zrušení rozhodcovského rozsudku alebo v prípade rozhodcovského konania s miestom v zahraničí, v konaní o uznaní a výkone rozhodcovského rozsudku (§ 50 ZoRK - zákon č. 244/2002 o rozhodcovskom konaní). Zákonodarca však nepovažoval za vhodné, aby tento prieskum prebiehal na všeobecných súdoch v režime § 6 CSP ešte predtým, ako sa k svojej právomoci vyjadril rozhodcovský súd. Možno teda konštatovať, že súd po podaní námietky podľa § 6 CSP neskúma platnosť rozhodcovskej zmluvy, ani jej účinnosť a vykonateľnosť. Pravdaže na jednej strane, ak žalovaný pri vznesení námietky nie je schopný poukázať na rozhodcovskú zmluvu, ktorá by aspoň prima facie existovala, nie je dôvod, aby súd námietke vyhovel a zastavil konanie, avšak na druhej strane, poukázanie na akúkoľvek zmluvu, ktorá aspoň prima facie predstavuje rozhodcovskú zmluvu, je dostačujúce a súd v tejto fáze nemá právomoc skúmať jej platnosť (s výnimkou objektívnej non-arbitrability).“

(3) Ústavný súd SR: rozhodcovský rozsudok aj bez jeho formálneho zrušenia stráca svoje účinky, ak po jeho vydaní všeobecný súd vyhovie námietke nedostatku právomoci rozhodcovského súdu podanej po tom, ako rozhodcovský súd rozhodol, že má právomoc rozhodovať

Z odôvodnenia uznesenia Ústavného súdu SR z 9. novembra 2021, sp. zn. IV. ÚS 553/2021:

„20. Podľa zistenia okresného súdu využila povinná dostupné právne prostriedky na bránenie sa proti vedeniu rozhodcovského konania podľa zákona o rozhodcovskom konaní. Výsledok jedného z nich (návrhu podľa § 21 ods. 4 zákona o rozhodcovskom konaní), t. j. rozsudok všeobecného súdu vyhovujúci námietke nedostatku právomoci rozhodcovského súdu, musí vyvolať adekvátne právne účinky. Rozhodnutie rozhodcovského súdu o jeho právomoci (pozitívne) bolo záväzné aj pre exekučný súd, ktorý na tom základe vydal poverenie. Ustanovenie § 21 ods. 4 zákona o rozhodcovskom konaní však explicitne predpokladá možnosť, aby účastník rozhodcovského konania napadol rozhodnutie rozhodcovského súdu o existencii jeho právomoci na všeobecnom súde. V prípade následného rozhodnutia všeobecných súdov o tom, že právomoc rozhodcovského súdu daná nie je, zanikli aj právne účinky skoršieho (a žalobou napadnutého) rozhodnutia rozhodcovského súdu o jeho právomoci. Je preto logický a racionálny záver okresného súdu, že rozhodnutia vydané v rozhodcovskom konaní bez právomoci rozhodcovského súdu majú stratiť svoje účinky.

21. V prebiehajúcom rozhodcovskom konaní by sa (právoplatné) rozhodnutie všeobecného súdu o nedostatku právomoci rozhodcovského súdu malo prejaviť v rozhodnutí o zastavení rozhodcovského konania (§ 21 ods. 1 zákona o rozhodcovskom konaní s následkami podľa § 6 ods. 3 CSP). Reálne však je v čase rozhodovania všeobecného súdu rozhodcovské konanie už skončené a vydaný rozhodcovský rozsudok je právoplatný a vykonateľný (§ 44 ods. 2 zákona o rozhodcovskom konaní). Otázka právnych účinkov rozhodnutia o nedostatku právomoci na už existujúce rozhodcovské rozhodnutia sa preto môže prejaviť vo vykonávacom konaní. Zákon o rozhodcovskom konaní takúto situáciu neupravuje. Okresný súd ako súd exekučný vyslovil záver, že následkom rozhodnutia všeobecných súdov o nedostatku právomoci rozhodcovského súdu vo vzťahu k exekučnému titulu, ktorým je uznesenie vydané v rozhodcovskom konaní, je zastavenie exekúcie vedenej na jeho vykonanie.

22. Ústavný súd v nadväznosti na ťažiskovú argumentáciu okresného súdu konštatuje, že nezistil, že by výklad a závery okresného súdu v napadnutom uznesení boli svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené a nevyplývajú z nich ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu. Okresný súd jasne a zrozumiteľne vysvetlil dôvody, pre ktoré sa stotožnil s argumentáciou povinného v jeho sťažnosti proti uzneseniu vydanému vyšším súdnym úradníkom okresného súdu. Vzhľadom na uvedené ústavný súd považoval tento hlavný okruh námietok sťažovateľa za neopodstatnený. Úvahy okresného súdu sú dostatočné pre vyvodenie záveru ústavného súdu, že v prerokúvanej veci nejde o extrémny nesúlad medzi skutkovým stavom a závermi okresného súdu. Podľa názoru ústavného súdu ide primárne o otázku zákonnosti (namietanie

nesprávneho právneho výkladu), nie o otázku ústavnú. O použitom výklade nemožno hovoriť ako o zjavne nevhodnom alebo vedúcom k absurdnému dôsledku.“

(4) Najvyšší súd SR: zrušiť rozhodcovský rozsudok pre nedostatky v jeho odôvodnení je možné len ak takéto nedostatky predstavujú extrémny zásah do práva na spravodlivý proces

Právne vety uznesenia Najvyššieho súdu SR z 31. mája 2022, sp. zn. 5Obdo/52/2021, publikované v Zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov pod č. 8/2023:

„II. Pod zásadu rovnosti účastníkov konania v zmysle § 40 ods. 1 písm. g) vo väzbe na § 17 zákona č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní v znení do 31. decembra 2014 je možné subsumovať aj požiadavku na riadne odôvodnenie tuzemského rozhodcovského rozsudku.

III. Porušenie zásady rovnosti účastníkov rozhodcovského konania z hľadiska preskúmateľnosti odôvodnenia tuzemského rozhodcovského rozsudku však možno konštatovať len celkom výnimočne, v prípadoch predstavujúcich extrémny zásah do práva na spravodlivý proces (napr. pri úplnej absencii odôvodnenia rozhodcovského rozsudku, ktoré dohodou účastníkov nebolo z jeho náležitostí vylúčené alebo pri celkom chýbajúcom zaoberaní sa pre vec zásadnými skutkovými a právnymi námietkami účastníka rozhodcovského konania), ktorým by došlo úplne k popretiu alebo zjavnému porušeniu rovnosti účastníkov rozhodcovského konania.“

(5) Najvyšší súd SR: predmetom konania o zrušenie rozhodcovského rozsudku nie je jeho vecná správnosť

Právna veta uznesenia Najvyššieho súdu SR z 31. mája 2022, sp. zn. 5Obdo/52/2021, publikovaná v Zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov pod č. 8/2023:

„I. Konanie pred všeobecným súdom o žalobe na zrušenie rozsudku rozhodcovského súdu podľa zákona č. 244/2002 Z.z. na rozhodcovské konanie nenadväzuje a nie je možné ho považovať za ďalšie opravné konanie. Predmetom takého konania všeobecného súdu nie je vecná správnosť rozhodnutia rozhodcovského súdu vo veci samej. Zisťovanie priebehu konania rozhodcovského súdu a ním vydaného rozsudku je v súdnom konaní o zrušení rozhodcovského rozsudku predmetom dokazovania všeobecného súdu a tým otázkou skutkovou a následne právnou, avšak výlučne z hľadiska úvah o procesnom postupe rozhodcovského súdu v rámci posudzovaných dôvodov pre zrušenie rozhodcovského rozsudku podľa zákona č. 244/2002 Z.z. (obdobne R 56/2020)“.

(6) Krajský súd v Bratislave: súčasť slovenského verejného poriadku nie sú ustanovenia slovenského práva o zmluvnej pokute

Z odôvodnenia rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 14. júla 2020, sp. zn. 2CoR/11/2019:

„36. Inštitút rozporu s verejným poriadkom bol ako dôvod zrušenia zavedený do zákona o rozhodcovskom konaní novelou č. 336/2014 Z.z., tento inštitút však bol vymedzený v § 36 zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom a jeho aplikácia je preto na mieste aj v konaniach začatých pred účinnosťou novely. Účelom tohto dôvodu zrušenia rozhodcovského rozsudku je anulovať vo verejnom záujme rozhodcovský rozsudok, ktorý sa prieči hlavným zásadám slovenského práva. Objektom ochrany v rámci prieskumu teda nie je právne postavenie neúspešného účastníka, ale verejný poriadok Slovenskej republiky. Súdna kontrola súladu s verejným poriadkom za žiadnych okolností nemá zakladať meritórny prieskum rozhodcovského rozsudku. Súdny v zásade nemá právomoc preskúmať, či rozhodcovský súd správne aplikoval právo (vrátane kogentných noriem), ale len to, či prípadná nesprávnosť je v rozpore s normami verejného poriadku. Tento pojem treba vykladať reštriktívne. Vyplýva to z dôvodovej správy, kde zákonodarca uviedol, že pojem verejný poriadok by sa mal „v súlade s medzinárodnou praxou vykladať reštriktívne a s ohľadom na záujem podporovať rozhodcovské konanie“. Pod pojem verejný poriadok v žiadnom prípade nemožno subsumovať všetky kogentné normy slovenského právneho poriadku. Nie každý rozpor s kogentnou normou je zároveň rozporom s verejným poriadkom. Ide len o normy obsahujúce základné spoločensko-právne princípy platné v Slovenskej republike.

37. Správa Medzinárodnej advokátskej komory o výhrade verejného poriadku z roku 2015 (na ktorú sa odvoláva aj žalobca) sumarizuje demonštratívne normy, ktoré by zrejme naplnili skutkovú podstatu rozporu s verejným hmotným poriadkom. Okrem iného sa tam uvádza zákaz sankčnej náhrady škody (punitive damages) a zákaz neprimeraných úrokov, čo žalobca pokladá za relevantné pri rozhodovaní v tejto veci. Podľa žalobcu § 301 Obchodného zákonníka chráni zásadu slovenského právneho poriadku, podľa ktorej inštitúty súkromného práva nesmú mať neprimerane sankčný charakter. Ak takéto charakter majú, je úlohou súdu alebo rozhodcovského súdu zmluvnú pokutu moderovať, neprihliadnutie na túto zásadu podľa neho predstavuje rozpor s verejným poriadkom. Odvolací súd je toho názoru, že normy upravujúce zmluvnú pokutu v slovenskom právnom poriadku (§ 544 a nasl. Občianskeho zákonníka a § 300 a nasl. Obchodného zákonníka) nemožno subsumovať pod uvedené normy. Ide totiž o odlišné inštitúty, naviac v prípade punitive damages ide o inštitút neupravený slovenským právom poriadkom, pričom ide o sankčnú náhradu ujmy, ktorá neslúži primárne k odškodneniu poškodeného, ale má zacieliť uložiť škodcovi sankciu a odstrašiť jeho i ďalších potenciálnych rušiteľov od budúceho závadného konania. Zmluvná pokuta je podľa slovenského právneho poriadku písomnou dohodou určená peňažná suma, ktorú je dlžník povinný zaplatiť veriteľovi v prípade porušenia povinnosti, ktorej splnenie vyplýva zo zabezpečovanej zmluvy. Zmluvná pokuta je predovšetkým zabezpečovacím prostriedkom, plní teda prevenčnú a ďalej reparačnú a sankčnú funkciu. Ide o samostatný nárok,

ktorý si zmluvné strany musia výslovne dohodnúť. Posudzovať priznanie práva žalovanému na zaplatenie zmluvnej pokuty rozhodcovským rozsudkom z pohľadu rozporu s verejným poriadkom by nepochybne viedlo k vecnému prieskumu veci, keďže podľa žalobcu rozpor s verejným poriadkom znamená porušenie ustanovenia § 301 Obchodného zákonníka (právomoc súdu resp. rozhodcovského súdu znížiť zmluvnú pokutu). Ak rozhodcovský súd priznal nárok, ktorý je v súlade so zákonom a v odôvodnení rozhodcovský uviedol, že ho považuje za primeraný, aj prípadná nesprávnosť nedosahuje takú úroveň, aby bolo možné konštatovať narušenie právnej istoty.“

(7) Najvyšší súd SR: súčasťou slovenského verejného poriadku sú aj základné princípy slovenského procesného práva, vrátane práva na spravodlivý súdny proces

Z odôvodnenia uznesenia Najvyššieho súdu SR z 27. januára 2021, sp. zn. 5ECdo/16/2017:

„19. [...]. V rámci aplikácie výhrady verejného poriadku sa neskúma a nehodnotí právna norma cudzieho štátu, ale hodnotia sa účinky použitia tejto normy z hľadiska, či nebudú v rozpore s verejným poriadkom domáceho štátu, resp. hodnotia sa procesné účinky súvisiace s uznaním cudzieho rozhodnutia. Z hľadiska posudzovania výhrady verejného poriadku sú významné aj základné ľudské práva a slobody ako fundamentálne pravidlá, na ktorých dodržiavani je potrebné bezpochyby trvať a ktorých aplikáciu nemôžu vylúčiť, či ohroziť účinky cudzieho rozhodnutia, vyplývajúce z medzinárodných dohovorov, Ústavy SR a ostatných právnych predpisov. Judikatúra v oblasti uznávania cudzích rozhodnutí sa zhoduje na tom, že musí ísť o také zásady, na ktorých je nutné bez výhrady trvať, teda také zásady, ktorých zachovávanie smeruje k uspokojeniu základných záujmov spoločnosti. Tiež je potrebné zdôrazniť, že nie sú chránené všetky kogentné ustanovenia tuzemského právneho poriadku.

20. Problematikou výhrady verejného poriadku sa zaoberá aj ustanovenie § 64 písm. f/ zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom, ktoré uvádza, že cudzie rozhodnutie nemožno uznať alebo vykonať, ak by sa uznanie priečilo slovenskému verejnému poriadku. Komentár k tomuto ustanoveniu uvádza, že verejný poriadok predstavuje také základné zásady spoločenského a štátneho zriadenia, na ktorých Slovenská republika bezvýhradne trvá, a ktoré nemôžu byť nijakým spôsobom oslabené či porušené. Pod pojmom procesný verejný poriadok je potrebné vidieť základné princípy procesného práva, kam možno zaradiť právo na spravodlivý proces a pod.. To znamená, že rozpor vo vzťahu k procesnému verejnému poriadku by nastal, ak by bola oslabená niektorá z uvedených zásad. Na druhej strane, púha odlišnosť slovenského procesného práva od procesného práva iného štátu nebude takýto rozpor predstavovať, a teda nebude ani dôvodom pre odmietnutie uznania

cudzieho rozhodnutia. To znamená, že ak by príslušný orgán cudzieho štátu pri vydávaní rozhodnutia postupoval v súlade s vlastným právnym poriadkom (hoci by tento bol odlišný od slovenského práva), spravidla to nebude dôvodom pre odmietnutie uznania cudzieho rozhodnutia.“

Poznámka: V predmetnej veci išlo o uznanie a výkon rozhodcovského rozhodnutia arbitrážneho tribunálu Ženevskej obchodnej a priemyselnej komory vydaného podľa švajčiarskeho hmotného i procesného práva. Najvyšší súd SR v tejto súvislosti aplikoval tzv. výhradu verejného poriadku zakotvenú v čl. 1 ods. 2 dohody Dohovoru medzi republikou Československou a Švajčiarskom o uznaní a výkone súdnych rozhodnutí a jeho dodatkového protokolu uzatvoreného 21. decembra 1926 v Berne.

(8) Ústavný súd SR: samotné podanie žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku „garantuje“ odklad exekúcie v exekučných konaniach začatých pred 1. aprílom 2017

Právna veta nálezu Ústavného súdu SR z 24. novembra 2020, sp. zn. II. ÚS 317/2019, publikovaná v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu SR pod č. 39/2020:

„Paragraf 56 ods. 5 Exekučného poriadku v znení účinnom do 31. marca 2017 vo svojom texte neodkazuje na „zákon o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní“. Adresát práva sa tak môže legitímne spoliehať, že v prípade, ak povinný v lehote na podanie námietok proti exekúcii podá žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku, súd povolí odklad exekúcie. Niet na prvý pohľad interpretačnej techniky a metódy, ktoré by dávali "nádej" na prijateľnosť iného výkladu.“

Poznámka: Exekučné konania začaté pred 1. aprílom 2017 sa v časti odkladu exekúcie spravujú Exekučným poriadkom účinným do 31. marca 2017, ktorý v § 56 ods. 5 stanovuje, že *„[s]úd povolí odklad exekúcie, ak povinný v lehote na podanie námietok proti exekúcii podá žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Ak súd žalobu o zrušenie rozhodcovského rozhodnutia zamietne, po právoplatnosti rozhodnutia sa v exekúcii pokračuje. Ak súd žalobe vyhovie a rozhodcovské rozhodnutie zruší, súd exekúciu podľa tohto zákona zastaví.“* Exekučný poriadok účinný od 1. apríla 2017 obdobné ustanovenia neobsahuje.

(9) Ústavný súd SR: exekučný súd je aj z úradnej povinnosti a napriek absentujúcej výslovnej právnej úprave povinný zastaviť exekúciu na podklade rozhodcovského rozsudku, ak takýto rozsudok vydal „neoprávnený“ alebo „neexistujúci“ subjekt, a to aj v prípadoch, keď povinný z takéhoto rozsudku nevyužil zákonné prostriedky pre namietanie právomoci takéhoto subjektu

Z odôvodnenia nálezu Ústavného súdu SR z 15. decembra 2020, sp. zn. I. ÚS 265/2020:

„17. [...] pokiaľ sa rozhodcovské konanie týka sporu z iného než spotrebiteľského právneho vzťahu, ustanovenia zákona o rozhodcovskom konaní, ktoré umožňujú účastníkovi tohto konania, aby namietal

nedostatok právomoci rozhodcovského súdu pre neexistenciu alebo neplatnosť rozhodcovskej zmluvy (§ 21 ods. 2) a aby sa žalobou podanou na príslušnom súde domáhal zrušenia rozhodcovského rozsudku pre neplatnosť rozhodcovskej zmluvy, vylučujú skúmanie právomoci rozhodcovského súdu v exekučnom konaní. V týchto ustanoveniach sa totiž premieta klasická rímska právna zásada (princíp) „vigilantibus iura scripta sunt“ („práva patria bdelým“). Nevyužitie postupu podľa týchto ustanovení v iných než spotrebiteľských veciach znamená stratu možnosti skúmať a spochybňovať rozhodcovskú zmluvu, a tým aj právomoc rozhodcovského súdu v rozhodcovskom konaní, pretože inak by tieto ustanovenia strácali svoj zmysel – boli by nadbytočné. [...]

21. Oprávnenie účastníka namietať nedostatok právomoci rozhodcovského súdu podľa § 21 ods. 4 zákona o rozhodcovskom konaní a oprávnenie podať žalobu o zrušenie takéhoto rozhodcovského rozsudku kauzálnu príslušnému súde podľa § 40 zákona o rozhodcovskom konaní, o ktorých je oprávnený a povinný rozhodovať zákonom určený civilný súd, nepripúšťajú skúmanie právomoci rozhodcovského súdu zo strany exekučného súdu v rozsahu, ktorý patrí civilnému súde. Nevyužitie postupu podľa zákona o rozhodcovskom konaní (námiетка nedostatku právomoci a žaloba o zrušenie rozsudku, pozn.) v iných ako spotrebiteľských veciach znamená stratu možnosti spochybňovať rozhodcovskú zmluvu v exekučnom konaní na strane žalovaného účastníka rozhodcovského konania, ktorý znáša svoju procesnú zodpovednosť za včasné uplatňovanie účinných prostriedkov ochrany, ktoré mu právny poriadok priznáva (II. ÚS 298/2020). [...]

25. Hoci bolo konštatované, že exekučný súd nie je oprávnený skúmať platnosť, resp. existenciu rozhodcovskej zmluvy v sporoch nespotebiteľského charakteru, ústavný súd súčasne dodáva, že i v tejto fáze exekučného konania je okresný súd oprávnený (a aj povinný) ex offio skúmať, či sú splnené všetky podmienky pre zákonné vedenie exekúcie, a to (v okolnostiach danej veci) najmä v tom smere, či exekučný titul vydal orgán oprávnený na jeho vydanie. [...]

25.2 V prípade zistenia, že exekučný titul bol vydaný neoprávneným, resp. neexistujúcim subjektom, je okresný súd ako súd exekučný povinný na zistenú nulitu aktu prihliadnuť, pretože ide o rozhodnutie trpiace takou extrémnou vadou, ktorá nevyvoláva právne účinky napriek tomu, že dané rozhodnutie nebolo formálne zrušené.

25.3 Je nutné dodať, že exekučný poriadok síce expressis verbis nestanovuje možnosť zastavenia exekúcie ex offio, avšak ústavný súd zastáva názor, že k tomu z určitých dôvodov možno pristúpiť. Vzhľadom na koncentráciu konania je zrejmé, že nie je prípustné, aby exekučný súd zastavil exekúciu ex offio z dôvodu, ktorý je zistiteľný len na základe riadneho splnenia povinnosti povinného tvrdiť a navrhnuť dôkazy.

Takýmto dôvodom však bude právna skutočnosť, ktorá je zistiteľná z vlastnej činnosti exekučného súdu, prípadne zo súdnych či verejných registrov, teda ak sa nevyžaduje predloženie tvrdení a dôkazných návrhov zo strany povinného, čo by bol aj tento prípad.“

Poznámka: Závery Ústavného súdu SR citované v odsekoch 17 a 21 vyššie sa objavili aj v iných rozhodnutiach Ústavného súdu SR v sledovanom období. Medzi tieto rozhodnutia patria napr. nález Ústavného súdu SR č. k. IV. ÚS 22/2020-67 z 13. mája 2020 (odsek 40), nález Ústavného súdu SR č. k. II. ÚS 298/2020-49 z 5. novembra 2020 (odsek 22), nález Ústavného súdu SR č. k. IV. ÚS 282/2020 z 10. novembra 2020 (odseky 43 a 44), nález Ústavného súdu SR č. k. III. ÚS 148/2020-70 z 9. marca 2021 (odseky 38 a 39), nález Ústavného súdu SR č. k. I. ÚS 228/2021-29 z 1. júna 2021 (odsek 21) a nález Ústavného súdu SR č. k. IV. ÚS 139/2021-81 z 13. júla 2021 (odseky 39, 40 a 45). Závery Ústavného súdu SR citované v odsekoch 25, 25.2 a 25.3 vyššie sa v iných jeho rozhodnutiach v sledovanom období neobjavili.

(10) Najvyšší súd SR: Správca konkurznej podstaty dlžníka z rozhodcovského rozsudku je oprávnený poprieť aj takto judikovanú pohľadávku jednak z dôvodu skutkových námietok, ktoré dlžník neuplatnil v rozhodcovskom konaní, ako aj z dôvodu absentujúceho odôvodnenia vo vzťahu k právnomu posúdeniu veci; v rozsahu takýchto námietok je konkurzný súd povinný meritórne preskúmať rozhodcovským rozsudkom judikovanú pohľadávku

Z odôvodnenia uznesenia Najvyššieho súdu SR zo 17. júna 2020, sp. zn. 1Obo/1/2019:

„16. [...]. Pohľadávku, ktorú si prihlásil prihláškou konkurzný veriteľ v konkurze vedenom na majetok úpadcu, je možné poprieť aj v prípade, že sa jedná o pohľadávku priznanú vykonateľným rozhodnutím súdu alebo iného príslušného orgánu (v Slovenskej republike alebo v zahraničí). Vo všeobecnosti platí, že existencia vykonateľného exekučného titulu neznamená koniec možnosti spochybníť pohľadávku priznanú týmto exekučným titulom. Možnosť preskúmania a spochybnenia pohľadávky opierajúcej sa o vykonateľný exekučný titul je v konkurznom konaní širšia, než v konaní exekučnom. Prvotné posúdenie, či nárok prihlásený konkurzným veriteľom je alebo nie je vykonateľný, prislúcha práve správcovi konkurznej podstaty úpadcu (ďalej aj „správca“). [...]. Ako dôvod popretia pravosti alebo výšky vykonateľnej pohľadávky je možné uplatniť len skutkové námietky, ktoré dlžník neuplatnil v konaní, ktoré predchádzalo vydaniu vykonateľného rozhodnutia. Teda nemôže ísť o právne posúdenie veci, pričom výnimkou z tohto pravidla je to, ak z vykonateľného rozhodnutia príslušného orgánu, ktorým bola pohľadávka priznaná, nevyplýva žiadne právne posúdenie veci. [...]. Hlavným dôvodom pre zachovanie práva poprieť vykonateľnú pohľadávku je to, že v mnohých prípadoch vykonateľné rozhodnutie môže vzniknúť bez toho, aby mu predchádzalo akékoľvek konanie, v rámci ktorého by sa vykonávalo dokazovanie, opodstatňujúce záver o existencii a správnom výšky tejto pohľadávky. Vykonateľným exekučným titulom tak môže byť napríklad

platobný rozkaz alebo rozsudok pre zmeškanie, teda také rozhodnutia, ktoré sa vôbec neodôvodňujú, resp. sa odôvodňujú len minimálne.

17. V incidenčnom spore je možné preskúmať vykonateľnú pohľadávku, ktorú poprel správca konkurznej podstaty, aj pre okolnosti, ktoré nastali po vydaní rozhodnutia o tejto pohľadávke (napr. z dôvodu, že pohľadávka bola postúpená na konkurzného veriteľa neplatnou zmluvou o postúpení pohľadávky alebo z dôvodu, že bola už zaplatená a podobne), alebo ktoré z výroku rozhodnutia výslovne nevyplývajú. Spornou sa javí otázka, či je možné v incidenčnom spore preskúmať vykonateľnú pohľadávku aj čo do jej základu z dôvodu, že je od počiatku neoprávnená. Prieskum pohľadávky v tomto smere sa v podstate rovná novému prejednaniu veci a v zásade by mal byť neprípustný, pretože tomu bráni prekážka veci právoplatne rozhodnutej. Vzhľadom na absenciu podrobnej právnej úpravy v ZKV je opodstatnený záver, že vykonateľnú pohľadávku možno poprieť a v incidenčnom spore preskúmať aj čo do jej základu (z dôvodov, pre ktoré ju poprel správca), keďže ustanovenie § 23 ods. 3 ZKV umožňuje správcovi konkurznej podstaty úpadcu poprieť vykonateľnú pohľadávku v podstate z akéhokoľvek dôvodu. Ak správca konkurznej podstaty poprie vykonateľnú pohľadávku a svoje popretie uplatní žalobou, konkurzný súd je povinný o tejto žalobe meritórne rozhodnúť a nemôže konanie zastaviť s odkazom na tzv. prekážku veci právoplatne rozhodnutej (nejedná sa o tú istú vec, lebo účastníkom konania na strane dlžníka nie je úpadca ako v pôvodnom konaní, ale správca konkurznej podstaty, ktorý poprel vykonateľnú pohľadávku, teda okruh účastníkov je iný).“

V prípade otázok môžete kontaktovať:

Roman Prekop
Partner

rprekop@bargerprekop.com

Peter Pethő
Counsel

ppetho@bargerprekop.com

Barger Prekop s.r.o. je advokátskou kanceláriou poskytujúcou právne služby podľa právneho poriadku Slovenskej republiky a priebežne publikuje svoje právne sumáre z rôznych špecializovaných oblastí práva (Practice Notes). Informácia obsiahnutá v tomto dokumente nie je právnou radou alebo právnou pomocou a nezakladá vzťah klient – advokát.